

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології

Кафедра психології

Сотніченко Аріна Олександрівна

УДК 316.46-053.6

Кваліфікаційна робота

Особливості комунікативних та організаторських здібностей сучасної
молоді.

053 «Психологія»

«Організаційна психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело _____ А.О. Сотніченко

Науковий керівник

Никоненко Олена Вікторівна, кандидат
психологічних наук, доцент кафедри психології

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	6
1.1 Поняття про організаційні та комунікаційні здібності особистості.....	6
1.2 Чинники формування організаційних та комунікаційних здібностей молоді.....	10
1.3 Психологічні особливості сучасної молоді.....	12
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	24
2.1. Організація та методи дослідження особливостей комунікативних та організаторських здібностей молоді	24
2.2 Аналіз та інтерпретація отриманих даних.....	28
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАТОРСЬКИХ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	36
3.1 Умови формування організаторських та комунікаційних здібностей..	34
3.2 Тренінг з розвитку комунікаційних та організаторських здібностей сучасної молоді.....	53
3.3 Аналіз ефективності тренінгу комунікативних і організаторських здібностей.....	58
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	75
ДОДАТКИ.....	81

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
« ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ ТА ОРГАНІЗАТОРСЬКИХ
ЗДІБНОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ »

Сучасні вимоги до організаційних та комунікаційних здібностей особистості також стосуються робочої сфери. Вміння ефективно спілкуватися, будувати команди, вирішувати конфлікти та підтримувати професійні відносини з колегами стає критично важливим для успішної кар'єри.

Таким чином, у сучасному світі організаційні та комунікаційні здібності особистості відіграють вирішальну роль у нашому житті, впливаючи на різні сфери, починаючи від емоційного благополуччя до професійного розвитку. Розуміння, розвитку та підтримання здорових організаційних та комунікаційних здібностей особистості стає важливим аспектом нашого сучасного способу життя.

Мета – теоретико-експериментальне дослідження психологічних аспектів формування організаційних та комунікаційних здібностей особистості.

Завдання:

1. Визначити сутність поняття організаційні та комунікаційні здібності особистості.
2. З'ясувати особливості організаційних та комунікаційних здібностей особистості.
3. Проаналізувати чинники формування комунікаційних та організаторських здібностей сучасної молоді
4. Здійснити еміричне дослідження психологічних особливостей організаторських та комунікаційних здібностей сучасної молоді.
5. Розробити програму розвитку організаційних та комунікаційних здібностей особистості.

Об'єкт – організаційні та комунікаційні здібності особистості.

Предмет – психологічні аспекти формування організаційних та комунікаційних здібностей особистості.

Методи дослідження: аналіз наукових джерел з метою визначення сутнісних характеристик досліджуваної теми; синтез, порівняння, узагальнення, щодо, особливостей проблем, концептуальних ознак поняття.

Практичне значення роботи. Результати даної роботи можуть бути використані практичними психологами в організаціях та закладах освіти для поліпшення комунікативних і організаторських здібностей молоді та покращення діяльності в трудовому колективі та навчальному закладі.

У першому розділі «Теоретичний аналіз проблем організаційний та комунікаційних здібностей сучасної молоді». В цьому розділі було визначено сутність поняття організаційні та комунікаційні здібності особистості. Поняття «організаторські здібності» є комплексним, воно включає сукупність окремих здібностей, кожна із яких є самостійним психологічним утворенням [1]. В науковій літературі наявні визначення понять «організаторські здібності» і «організація». Таким чином, в психологічному словнику організаторські здібності – це практичні вміння людини, пов'язані із організацією якої-небудь справи чи взаємодії людей при її виконанні. Організація — об'єднання людей, що спільно реалізують цілі, програми й взаємодіють на основі певних норм й правил. Також в цьому розділі є опис організаторських здібностей, які визначаються як навички налагоджування спільної роботи багатьох людей, уміння аналізувати різноманітні ситуації, що формуються під час діяльності, уміння визначати черговість задач, розраховувати термін їх виконання, своєчасно приймати аргументовані рішення, узгоджувати власні задумки із реальними умовами й забезпечувати їх виконання, відстоювати власні цінності у міжгруповому спілкуванні й впливати на формування внутрішньогрупових цінностей.

З'ясовано особливості організаційних та комунікаційних здібностей особистості. Організаторські здібності є практичними вміннями людини, пов'язані із організацією якої-небудь справи чи взаємодії людей при її виконанні, вмінням аналізувати різноманітні ситуації, що виникають під час діяльності, вмінням визначати черговість задач, своєчасно приймати аргументовані рішення, узгоджувати власні задумки із реальними умовами й забезпечувати їх виконання. Організаторські здібності сучасної молоді заслуговують на особливу увагу, оскільки, перебуваючи на більшості посад, працівники виконують організаторську діяльність.

Комунікаційні стосунки можуть бути різноманітними: від близьких дружніх зв'язків до професійної взаємодії на роботі.

Ключовими елементами цих відносин є взаємна повага, довіра, підтримка, відкритість, здатність до компромісів, уміння слухати та вести діалог.

Також, в розділі проаналізовано чинники формування комунікаційних та організаторських здібностей сучасної молоді.

У другому розділі «Емпіричне дослідження особливостей комунікаційних та організаторських здібностей молоді».

В розділі здійснено емпіричне дослідження психологічних особливостей організаторських та комунікаційних здібностей сучасної молоді. В результаті виконання дослідження було визначено, що для осіб експериментальної групи комунікативні та організаторські здібності мають дуже важливе значення в житті. Разом з тим психологічна готовність до комунікації визначається також поведінковим аспектом, а саме провідним стилем міжособистісної взаємодії, що і досліджувалося нами за методикою діагностики комунікаційних стосунків.

Високий рівень емпатії мають 15% випробуваних. Такі особи вміють прощати оточуючих, мало конфліктні, намагаються шукати

компромісні рішення, адекватно реагують та здатні переносити критику на свою адресу. Крім перерахованих характеристик, високий рівень емпатії передбачає чутливість до потреб та проблем оточуючих, почуття та інтуїція стоять на першому місці. Враховуючи що емпатія передбачає внутрішню дискусію із самим собою, здатність повідомляти про власні переживання, як психічне особистісне утворення, досягнувши своєї виразності в період пубертату, є в подальшому стимулятором соціальної поведінки та альтруїзму. Такі респонденти з цікавістю ставляться до людей. Їм подобатися «читати» обличчя та «заглядати» у майбутнє, вони емоційно чуйні, товариські, швидко встановлюють контакти з оточуючими та знаходять спільну мову.

Таким чином, аналізуючи результати дослідження та на основі порівняння результатів по кожному респонденту можемо стверджувати, що особи, які мають середній та високий рівень емпатії мають домінуючий стиль поведінки – дружній.

Статистичне зворотнє значення має лише залежний тип відносин з високим рівнем комунікативних здібностей, тобто особи з даним типом поведінки мають низький рівень емпатії. Більше зв'язків між типами взаємовідносин і рівнем емпатії нами не виявлено. Проте, враховуючи спеціальність групи, а саме практична психологія, вважаємо за доцільне розробити з подальшим впровадженням програму психологічного сприяння розвитку міжособистісної взаємодії серед молоді, оскільки домінуючий рівень емпатії – середній.

В результаті кореляційного аналізу отримано

За допомогою кореляційного аналізу Пірсона критичне значення 0,42.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Емпатія	0,02	0,01	0,05	0,03	0,05	0,5	0,05	0,05

Таблиця 2.1-Кореляційний аналіз даних за методиками визначення типу комунікаційних відносин

Таким чином, статистичне зворотнє значення має лише залежний тип відносин з високим рівнем комунікативних здібностей, тобто особи з даним типом поведінки мають низький рівень емпатії. Більше зв'язків між типами взаємовідносин і рівнем емпатії нами не виявлено.

У третьому розділі «Практичні аспекти розвитку організаторських та комунікаційних здібностей сучасної молоді»

Розроблено програму розвитку організаційних та комунікаційних здібностей особистості. Цикл сформованих занять включає актуальні для сучасної молоді методи та прийоми психологічної роботи, серед яких колективні обговорення проблемних ситуацій, рольові ігри, релаксаційні вправи, самопрезентація тощо.

В дослідженні приймали участь 100 респондентів, що були поділені на контрольну і експериментальну групи.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку використаної літератури, додатки. Загальний обсяг - 93 сторінки.

Список використаних джерел складається з 44 - українських джерел і 33-зарубіжних джерел.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено наукову розвідку особливостей комунікативних та організаційських здібностей сучасної молоді.

Узагальнення результатів дослідження дає підстави для таких висновків:

1. В результаті виконання даного розділу було визначено поняття, що таке організаторські та комунікаційні здібності. Також розглянули типи комунікаційних відносин, як виявилось один із найпоширеніших типів відносин - дружба, заснований на взаємній підтримці, довірі, спільних інтересах та повазі. Дружба може бути близькою, поверхневою, довгостроковою або тимчасовою; сімейні відносини. Відносини всередині сім'ї або між родичами, засновані на кровному зв'язку і зазвичай характеризуються ближчою та тривалою взаємодією; романтичні відносини. Відносини між партнерами, засновані на залученні, потягу, сексуальному чи емоційному зв'язку. Вони можуть бути короткостроковими (знайомства) чи довгостроковими (сімейні стосунки); професійні відносини. Відносини на роботі, що ґрунтуються на співпраці, взаємній підтримці, командній роботі та професійній повазі; колективні відносини. Відносини у колективі, включаючи дружбу у громадських групах, клубах, спільнотах та соціальних мережах; ворожі відносини. Відносини, засновані на конфлікті, ворожості, ворожості чи змагальності між людьми чи групами; поверхневі відносини. Відносини, які не мають глибокого емоційного зв'язку чи близькості та обмежуються звичайними соціальними контактами; інтеркультурні відносини. Відносини між людьми з різних

культур, що може створювати особливі виклики та переваги, що ґрунтуються на різноманітності та взаємному розумінні

2. В результаті виконання другого розділу нами було визначено, що рівень комунікативних умінь «нижче середнього» виявлений у 15% опитуваних, рівень організаторських здібностей «нижче середнього» – у 27% молоді. Зазначимо, що молодь з такими результатами за шкалами, як правило, схильні до обмежень у нових знайомствах, відчують труднощі у встановленні контактів з людьми та у виступі перед аудиторією, погано орієнтуються у незнайомій ситуації, не відстоюють свою думку, важко переживають образи. У багатьох справах вони схильні уникати проявів самостійних рішень та ініціативи.

Середній рівень прояву комунікативних умінь властивий 19% молоді, середній рівень прояву організаторських здібностей – 12% респондентів. Так, досліджувані з такими результатами за шкалами схильні прагнути до контактів з людьми, не обмежують коло своїх знайомств, відстоюють свою думку, планують свою роботу, проте потенціал їх нахилів не відрізняється високою стійкістю. Зауважимо, що ця група досліджуваних потребує подальшої планомірної роботи з формування та розвитку комунікативних та організаторських здібностей.

Рівень комунікативних умінь «вище середнього» виявлено у 17%, рівень організаторських здібностей «вище середнього» – у 22% досліджуваних. Опитувані з такими результатами схильні швидко знаходити друзів, прагнуть розширити коло своїх знайомих, допомагають близьким, друзям, виявляють ініціативу у спілкуванні, беруть участь в організації громадських заходів, здатні приймати самостійне рішення у скрутній ситуації.

Високий рівень комунікативних умінь властивий 21% досліджуваних осіб, високий рівень організаторських здібностей – 16% опитуваних респондентів. Так, ці особи схильні відчувати потребу в комунікативній та організаторській діяльності, швидко орієнтуються у важких

ситуаціях, невимушено поведуться у новому колективі. Також, досліджувані з високими балами за шкалами методики схильні проявляти ініціативність, прагнуть у важливій справі або у складній ситуації, як правило, приймати самостійні рішення, відстоювати свою думку. Вони люблять організовувати різні заходи, виявляють наполегливість у діяльності, яка їх приваблює і самі шукають такі справи, які б задовольняли їх потребу в комунікації та організаторській діяльності.

3. В розділі розроблена таблиця на розвиток організаційний та комунікаційних здібностей особистості, цикл занять включає в себе актуальні для сучасної молоді методи, серед яких колективні обговорення проблемних ситуацій та інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієті О.А., Сингаївська І.В. Розвиток комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей III Міжнародної

- конференції (Київ, 02 грудня 2021 р.). К.: Університет "КРОК", 2021. С. 323-327.
2. Балл Г. О. Методологічні засади використання і вдосконалювання людинознавчої термінології. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 38. Рівне: РДГУ, 2007. С.4-8
 3. Барна М. В. Програма соціально-психологічного тренінгу з розвитку емпатійності майбутніх практичних психологів. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. №12. С. 50-66
 4. Бенера В. Є. Міжособистісна взаємодія педагога і студентів у вищій школі. *Наука і освіта*. 2008. № 3. С.95-100.
 5. Березовська Л., Бекар М. Саморегуляція та комунікаційні стосунки в молоді: емпіричний ракурс. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. С. 12–19.
 6. Бессонова О. Л. Порівняльний опис гендерних концептів у структурі ціннісної картини світу. Суми : СумДУ, 2002. С. 17-23.
 7. Бех І. Д. Групові комунікаційні ситуації у виховному процесі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. Т. 101, № 2(Ч.1). С. 33-45.
 8. Бойченко Г. В. Комунікаційні конфлікти працівників в сфері послуг: психологічний аспект : *master's thesis*. 2021. С.33-43
 9. Бужинська С., Губанова О. Сімейні конфлікти: причини виникнення та засоби психологічної допомоги. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*. 2020. С.20-25
 10. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
 11. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручник. Київ : КНЕУ, 2006. 384 с.

- 12.Василишина Т. В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07. Київ , 2000. 20 с.
- 13.Вовк А. Вплив характеру особистості на її здатність будувати гармонійні сімейні стосунки. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 12(17). С.120-128
- 14.Вовкун С. В. Куліш П.О. Про міжконфесійні стосунки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2014. № 3. С. 113-116.
- 15.Воронова А. В. Гендерна психологія як новий напрямок науки. Харків. 2014, № 1. С. 288-292.
- 16.Годованець В. І. Особливості комунікаційних стосунків сиблінгів у дорослому віці. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 228-231.
- 17.Гольдштейн А. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. Київ, 2003. 520 с.
- 18.Горностай П.П. Особистість та роль: Рольовий підхід у соціальні психології особистості. Київ: Інтерпрес ЛТД, 2007. 312 с.
- 19.Гребеннікова Н. В., Сич Н. О. Гендерні стосунки у сучасній українській сім'ї : 2019.
- 20.Дудар О. В. Динаміка міжособистісної перцепції старшокласників : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2008. 20 с.
- 21.Журавльова Л. П. Діагностика емпатії та її форм у підлітковому та юнацькому віці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки: збірник*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. № 31. С. 154-161.
- 22.Журавльова Л. П. Емпатійні ставлення та їх. Житомир, 2008. №5 С. 39-46.
- 23.Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2007. 328с.

- 24.Іванова Т.В., Кривопишина О.А., Сахно П.І. Психологія: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2011. С.331-338
- 25.Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування : навчальний посібник. Харків: НФаУ, 2011. 132 с.
- 26.Кайріс О. Д. Розвиток емпатії у професійному становленні студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2002. 19 с.
- 27.Клименко М.А. Гендерні особливості встановлення комунікаційних стосунків у ранньому дорослому віці. Дипломна робота на здобуття ступеня магістра спеціальності "Психологія". Національний авіаційний університет. Київ, 2021. 68 с.
- 28.Коваленко О. Г. Історія вивчення комунікаційних стосунків. Зб. наук. праць ХДПУ. №13. Харків: ХДПУ, 2000. С. 39-45.
- 29.Ковальчук Л. Формування емпатійної культури студентів у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті. Вісник Львівського університету: *Серія педагогічна*. 2006. №. 21, ч. 2. С. 82-91.
- 30.Комісар М. О., Сингаївська І. В. Дослідження лідерських якостей підлітків у футбольних командах. Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей III Міжнародної конференції (Київ, 02 грудня 2021 р.). К.: Університет "КРОК", 2021.
- 31.Никоненко О. Лимарева І. Соціально-психологічні чинники формування мотивації досягнень в умовах війни. Вчені записки Університету "КРОК". 2024. № 1(73). С. 244-253. DOI <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-73-244-253>.
<https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/704/716>
- 32.Новак І. Сімейні стосунки. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2018. Т. 18, № 1.

33. Пашукова Т. І., Теракопова, А. С. Теоретичний аналіз становлення понять гендера та гендерної ідентичності в психології. Вісник МДЛУ. 2012, № 7. С. 122-132.
34. Петришина К. В. Комунікаційні стосунки в трудовому колективі як чинник підвищення ефективності роботи підприємства (на матеріалах ТОВ «ІНГРЕСС СЕРВІС КО»). 2021.
35. Сингаївська І. В., Осауленко Н. В. Особливості комунікативних проблем в шлюбних партнерських стосунках переселенців під час війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2023. № 3 (71). С. 125–134.
36. Сорока Ірина, Сингаївська Ірина. Управління міжособистісними конфліктами у студентському середовищі: результати впровадження навчального курсу. *Psychological journal*, 2022. Т. 8. Вип. 1 (57). С. 18–31.
37. Сингаївська І.В., Архипчук І.В. Особливості дослідження взаємодії та ділового спілкування в колективі фінансової служби організації. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 2022. № 3-4 (27). С. 142–148.
38. Телетов О. С. Партнерські стосунки як відповідь сучасним викликам до економічного розвитку. 2012.
39. Хамітов Н. В. Філософія та психологія статі. Київ: Ніка-Центр, 2001. 222 с.
40. Шишлова Є. Е. Гендер як інноваційний дискурс. Вісник МДІМВ, 2013. С. 148-152.
41. Драган А.О. Розвиток міжособистісних відносин. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. *Педагогічні науки*. 2015. № 1. 117–120 с.
42. Amron, Manajemen Pemasaran. The influence of brand image, brand trust, product quality, and price on the consumer's buying decision of MPV cars. *European Scientific Journal* 14. 2018. 228–39 p.

43. Ananiadou, Katerina, and Magdalen Claro. 21st Century Skills and Competences for New Millennium Learners in OECD Countries. OECD Education Working Papers, No. 41. Paris: OECD Publishing. 2009.
44. Bandyopadhyay, Subir, and Jana Szostek. Thinking Critically about Critical Thinking: Assessing Critical Thinking of Business Students Using Multiple Measures. *Journal of Education for Business*. 2009. 259–70.
45. Bradberry T. & Greaves J. *The Emotional Intelligence Quick Book*. New York: Simon and Schuster, 2009.
46. Donald Grant and Edwin Harari. Empathy in Psychoanalytic Theory and Practice. *Psychoanalytic Inquiry*, 31, 2011. 3-16 p.
47. Curtis, J. Randall, Anthony L. Back, Dee W. Ford, Lois Downey, Sarah E. Shannon, Ardith Z. Doorenbos, Erin K. Kross, Lynn F. Reinke, Laura C. Feemster, Barbara Edlund, and et al. 310: 2003. 2271 p.
48. Synhaivska, I., Gulko, G. The Impact of the Pandemic on the Level of Students Anxiety. *Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021) (Kyiv, 10-11 March 2021)*. K.: Atlantis press, 2021. Vol. 1. Pp. 75–79.
49. Soroka I., Synhaivska I. The research on peculiarities of emotional intelligence of indian students. *Правничий вісник Університету "КРОК"*. 2019. Вип. 36/37. С. 100–103.
50. D'Alimonte, Laura, Elizabeth McLaney, and Lisa Di Prospero. Best Practices on Team Communication: Interprofessional Practice in Oncology. *Current Opinion in Supportive and Palliative Care* №13. 2019. P. 69–74.
51. Evans, Carla. *Measuring Student Success Skills: A Review of the Literature on Collaboration*. Dover: National Center for the Improvement of Educational Assessment. Facione, Peter Arthur. *The California Critical Thinking Skills Test—College Level*. 2020.
52. Grassmann, Susanne. The pragmatics of word learning. In *Pragmatic Development in First Language Acquisition*. Edited by Danielle Matthews. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2014. 139–60 p.

53. Hager, Keri, Catherine St Hill, Jacob Prunuske, Michael Swanoski, Grant Anderson, and May Nawal Lutfiyya. Development of an Interprofessional and Interdisciplinary Collaborative Research Practice for Clinical Faculty. *Journal of Interprofessional Care* 30. 2016. 265–67 p.
54. Halpern, Diane F. Teaching Critical Thinking for Transfer across Domains: Disposition, Skills, Structure Training, and Metacognitive Monitoring. *The American Psychologist* 53. 1998. 449–55 p.
55. Halpern, Diane F., and Dana S. Dunn. Critical Thinking: A Model of Intelligence for Solving Real-World Problems. *Journal of Intelligence* 9. 2021. 22 p.
56. Hanover Research. *A Crosswalk of 21st Century Skills*. 2012. 5 p.
57. Hathaway, Julia R., Beth A. Tarini, Sushmita Banerjee, Caroline O. Smolkin, Jessica A. Koos, and Susmita Pati. Healthcare Team Communication Training in the United States: A Scoping Review. *Health Communication*. 2022. 1–26 p.
58. Hesse, Friedrich, Esther Care, Juergen Buder, Kai Sassenberg, and Patrick Griffin. A Framework for Teachable Collaborative Problem Solving Skills. In *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*. Edited by Patrick Griffin and Esther Care. Dordrecht: Springer Netherlands, 2015. 37–56 p.
59. Hitchcock, David. Critical Thinking. In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2020 Edition). Edited by Nouri Zalta Edward. Stanford: Stanford University. Houdé, Olivier. №15. 2020. P. 63–73.
60. Houdé, Olivier, and Grégoire Borst. Measuring inhibitory control in children and adults: Brain imaging and mental chronometry. *Frontiers in Psychology* 5. 2014. 616 p.
61. Huber, Christopher R., and Nathan R. Kuncel. Does College Teach Critical Thinking? 2016. 431–68 p.
62. Huizinga, Johan. *Homo Ludens: A Study of the Play-Elements in Culture*. London: Routledge. Humphrey, Neil, Andrew Curran, Elisabeth Morris, Peter

- Farrell, and Kevin Woods. Emotional Intelligence and Education: *A Critical Review*. Educational Psychology №27. 2007. P. 235–54.
63. International Institute for Competency Development. Jackson, Denise. Business Graduate Performance in Oral Communication Skills and Strategies for Improvement. *The International Journal of Management Education* 12. 2014. 22–34 p.
64. Jahn, Gabriele, Matthias Schramm, and Achim Spiller. The Reliability of Certification: *Quality Labels as a Consumer Policy Tool*. *Journal of Consumer Policy* №28. 2005. P. 53–73.
65. Jauk, Emanuel, Mathias Benedek, and Aljoscha C. Neubauer. *The Road to Creative Achievement: A Latent Variable Model of Ability and Personality Predictors*. *European Journal of Personality* №28. 2014. P. 95–105.
66. Joie-La Marle, Chantal, François Parmentier, Morgane Coltel, Todd Lubart, and Xavier Borteyrou. A Systematic Review of Soft Skills Taxonomies.
67. Jones, Stanley E., and Curtis D. LeBaron. Research on the Relationship between Verbal and Nonverbal Communication: Emerging Integrations. 2002. 499–521 p.
68. Kaendler, Celia, Michael Wiedmann, Timo Leuders, Nikol Rummel, and Hans Spada. Monitoring Student Interaction during Collaborative Learning: Design and Evaluation of a Training Program for Pre-Service Teachers. *Psychology Learning & Teaching* 15. 2016. 44–64 p.
69. Kahneman, Daniel. A Perspective on Judgment and Choice: Mapping Bounded Rationality. *The American Psychologist* 58. 2003. 697–720 p.
70. Kahneman, Daniel. *Thinking, Fast and Slow*. New York: Macmillan, 2011. 11 p.
71. Karl, Katherine A., Joy V. Peluchette, and Navid Aghakhani. Virtual Work Meetings during the COVID-19 Pandemic: The Good, Bad, and Ugly. *Small Group Research* 53. 2022. 343–65 p.
72. Malaby, Thomas M. *Beyond Play: A New Approach to Games*. *Games and Culture* 2. 2007. 95–113 p.

73. Marin, Lisa M., and Diane F. Halpern. Pedagogy for developing critical thinking in adolescents: Explicit instruction produces greatest gains. *Thinking Skills and Creativity* 6. 2011. 1–13 p.